

## Zemský svaz kinematografů v Čechách (1913–1942)

Dne 1. října 1912 bylo výnosem c. k. místodržitelství (č. j. 8/A 2672) povoleno ustavení organizace s názvem Spolek českých majitelů kinematografů v království Českém se sídlem v Praze (dále jen Spolek). Ustavující schůze Spolku byla svolána prvním předsedou Maxem Kockem na 5. prosinec 1912 do hotelu Zlatá husa na Václavském náměstí v Praze. Na první ustavující schůzi byli do čela Spolku zvoleni: novým předsedou Richard Baláš (ředitel kina Lucerna), místopředsedou Eduard Fišer, jednatelem Jaroslav Prošek a pokladníkem František Tichý. Zbývajících členů výboru byli Eduard Klejzar a František Ponec. Stanovy organizace pokládaly za hlavní úkol „...hájit společné zájmy českých majitelů kinematografů a řídit společný postup ve všech otázkách, jež se týkají majitelů kinematografů a jich hospodářských, stavovských a sociálních zájmů.“<sup>1)</sup> Tyto záměry se spolek snažil naplňovat po celou dobu své existence – jak v poměrech habsburské monarchie, tak i v podmínkách samostatné Československé republiky. Členská základna se scházela prakticky každoročně na pravidelných valných hromadách.

Členové Spolku se zaměřili hned v počátku své činnosti na dosažení jednoho hlavního cíle – tzv. zkoncesování kinematografické živnosti, které by poskytlo podnikatelům potřebnou stabilitu a neodvislost od orgánů státní správy.<sup>2)</sup> V červnu 1914 vyšlo první číslo časopisu *Kinematografický věstník*. Od 1. června 1916 pak začal vycházet spolkový časopis s názvem *Zprávy Spolku českých majitelů kinematografů v království Českém*. Spolek se rovněž zavázal hradit i případný finanční schodek časopisu.<sup>3)</sup> Pokroku v záležitosti koncesování živnosti se v předvečer rozpadu habsburské monarchie dosáhnout nepodařilo. Personálně jsou první léta činnosti Spolku spojena s osobami předsedů – Richarda Baláše a Ladislava Šmída.

Se vznikem Československé republiky vyvstaly majitelům kin nové naděje na systémovou transformaci kinematografického oboru. Z kraje roku 1919 se začalo jednat o změně ministerstva, pod které by kinematografie spadala. Vážným kandidátem spravovat tuto oblast se stalo Ministerstvo školství a národní osvěty. V únoru 1919 byli zástupci Spolku přijati u ministra vnitra, ten jim více méně potvrdil, že v oblasti přesunu pravomocí nad kinematografií k žádným změnám nedojde.<sup>4)</sup>

1) Archiv hlavního města Prahy, f. Magistrát hlavního města Prahy II., odbor vnitřních věcí, spolkový katastr, k. 860, spis sign. XXII/0571.

2) Ivan K l i m e š, Majitelé kin a rakouská státní správa 1912–1918. *Iluminace* 10, 1998, č. 3, s. 172–177. „Majitelé kin požadovali, aby jejich živnost byla prohlášena za koncesovanou ve smyslu § 15 živnostenského řádu. Ten se totiž zatím na jejich živnost nevztahoval, neboť podniky pro veřejné zábavy a všeliká představení byly císařským patentem z 20. prosince 1859, č. 227 říšského zákoníku z jeho působnosti vyňaty.“ Ivan K l i m e š, c. d., s. 177.

3) Národní filmový archiv (dále jen NFA), f. Zemský svaz kinematografů v Čechách (dále jen ZSK), inv. č. 1. Časopis *Zprávy Spolku českých majitelů kinematografů v království Českém* vycházel do roku 1920. V roce 1921 byl změněn název časopisu na *Zpravodaj Spolku českých majitelů kinematografů v Čechách* a od roku 1922 vycházel jeho následný titul *Zpravodaj zemského svazu kinematografů v Čechách*.

4) NFA, f. ZSK, inv. č. 2.

Přesto byl pro podporu spolkových postojů na 26.–27. únor 1919 svolán I. sjezd majitelů kin v Československu. Sjezd přijal rezoluci požadující zkoncesování kinematografické živnosti, regulaci množství kin úměrně poptávce a účast filmových odborníků při projednávání kinematografických záležitostí ve vládě a na příslušných úřadech.<sup>5)</sup>

Dne 10. ledna 1922 se společně se změnou stanov změnil i název organizace na Zemský svaz kinematografů v Čechách (dále jen Svaz). V průběhu dvacátých let se Svaz pokoušel vyvracet všeobecně se šířící názor, že majiteli kinematografických licencí by se měly stát výhradně veřejné a obecně prospěšné korporace. Stejně tak se Svaz snažil eliminovat vnímání kin jako zdroje snadného výdělku, který má být dán cele do rukou dobročinných organizací. Dvacátá léta byla rovněž ve znamení diskuzí o alternativách normativně stanovené podpory českého filmu. Na vedoucích postech Svazu se objevují Karel Ludvík Klusáček, Václav Pštross, Vilém Brož a Vladimír Wokoun, na sklonku dvacátých let začíná vycházet jako samostatné periodikum *Filmový kurýr*.

Kromě neustálé snahy učinit z kina řádnou živnost podléhající živnostenskému řádu řešil Svaz ve třicátých letech zejména krizi v nabídce filmových titulů vyvolanou regulací dovozu filmů prostřednictvím kontingentního systému. V roce 1935 vyslal Svaz zástupce na zasedání Mezinárodní filmové komory v Paříži a o rok později uspořádal pro své členy zájezd do Sovětského svazu. V předsednické funkci setrval až do roku 1938 Vladimír Wokoun. Svaz zanikl v důsledku centralizačních změn filmového oboru, které nastaly po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava a po ustavení Českomoravského filmového ústředí v roce 1941.

Materiál významné historické hodnoty představují úřední knihy se zápisy z výborových schůzí a výročních valných hromad organizace z let 1915–1917, 1919–1920, 1926–1938.<sup>6)</sup> Informační hodnotu zápisů mohou doplnit i další dokumenty – stanovy z let 1913, 1919, 1922<sup>7)</sup> a útržkovitě dochované pozvánky, programy, prezenční listiny valných hromad, rezoluce vydané organizací a interní oběžníky.<sup>8)</sup> V objemnějších konvolutech jsou dochovány dokumenty k manifestační schůzi československých kin konané 27. října 1934<sup>9)</sup> a k založení Nadace pro poskytování podpor příslušníkům kinematografického stavu.<sup>10)</sup> Šíří spektra problémů členské základny může pomoci odhalit dochovaná korespondence.<sup>11)</sup> Vzhledem k délce působení organizace nelze fond (2 kartony, 4 úřední knihy) pokládat za celistvý, ale dochované archiválie společně s materiály z Archivu hlavního města Prahy a oborovými periodiky (zejména *Filmový kurýr*) mohou uspokojivým způsobem přispět k rozšíření znalostí o činnosti organizace.

T o m á š L a c h m a n

5) Ivan K l i m e š, Kinozákon 1919. *Iluminace* 10, 1998, č. 4, s. 121.

6) NFA, f. ZSK, inv. č. 1–3.

7) Tamtéž, k. 1, inv. č. 4, 5.

8) Tamtéž, inv. č. 7.

9) Tamtéž, inv. č. 11. Hlavním tématem schůze bylo uvolnění systému dovozu filmů do Československa.

10) Tamtéž, inv. č. 12.

11) Tamtéž, k. 2, inv. č. 19–26.